

Selve freds symbolet
er den hvite due.
De hvite due, er
til dere, for dere, som
leide under terrorstems
brutale hånd.
Dere viste oss at
fred, kjorlighet og
samband er det som
 betyr mest i livet.

Takk

Mennesker,
Vakre sjeler, takk for alt dere var
Å gi av hjerte
Å gi av glede
Å gi av det dere brant for
Det var gaven til landet,
til menneskene
og dere gav deres liv
Ve som er tjent med
finne styrke for den store
Ve må kjempe for friheten
friheten og det menneskelige
sambandet
Norge skal være et land
for det frie mennesket.

ÅRSTIDS BREVET

pedagogikk i de første 7 år

STEINER
BARNE
HAGENE
I NORGE
høst 2011

Foto: Bjørg Lobben Røed

Neste deadline: 1. november.

Omslagsbilde fram: Bjørg Lobben Røed, gave gitt til AUF-Nesodden etter 22 juli 2011.

Omslagsbilde bak: Inese Upena.

Årstidsbrevet

Utkommer med fire nummer hvert år og utgis av Steinerbarnehageforbundet i Norge,
e-mail: forbundet@steinerbarnehagene.no
Sekretær: Grete Gulbrandsen, telefon: 957 23 918 (mandag).

Steinerbarnehageforbundet er medlem av det internasjonale steinerbarnehageforbundet, IASWECE, www.iaswece.org

Redaktør:

Mette Johannessen.

Redaksjonsråd:

Styret i Steinerbarnehageforbundet i Norge.

Årstidsbrevet henvender seg fortrinnsvis til forbundets medlemmer og er en felles arena for å drøfte faglige spørsmål. Tidsskriftet er også tenkt for alle med interesse for Steinerpedagogikk og barns oppvekstvilkår generelt.

Årstidsbrevet baserer seg på bidrag som inneholder:

- * egne erfaringer, observasjoner og undersøkelser, samt forskning;
- * praktiske gjøremål og pedagogiske innspill;
- * innlegg angående litteratur og kildematerialer;
- * tilbakemeldinger og spørsmål.

Innhold

4	Dikt
<i>Eskild R. Myklebostad</i>	22	Årstidsglimt
fra Regnbuens Steinerbarnehage
<i>Inese Upena</i>
5	Fra redaksjonen	24	Kollegieseminar
<i>Mari Rise Knutsen</i>
6	Nytt fra styret	26	Hvordan drive Steinerbarnehage i en
gymsalsgarderobe for senere å
flytte inn i containere?
<i>Marit Kristiansen</i>
8	Hjelp oss å kjempe, det onde dempe,
St Michael
<i>Astrid Sund</i>	28	Frodes musikkhjørne
<i>Frode Thorjussen</i>
10	Vækst ellert opvækst? (del 1)
<i>Helle Heckmann og Maria Reumert Gjerding</i>	29	Høst-aktiviteter
<i>Gro Løkken</i>
14	Aspekter ved barnets utvikling,
Bevegelsens betydning (del 12)
<i>Frode Barkved</i>	30	Småbarnseminar i Aurora
<i>Björg Lobben Røed</i>
16	Finnes det rett og galt i det sosiale livet?
<i>Eli Jorunn Kleven</i>	31	For aller første gang
<i>Kira Solberg</i>
17	Utenfor barnehageporten
<i>Margrete Wiig</i>	32	Nye bøker
18	Det lille barnet (del 7)
<i>Michaela Glöckler</i>	34	Kalender
21	En Michaelsfortelling
<i>Fra folkemunn</i>		

Bidrag til neste nummer
sendes til redaksjonen senest:
1. februar, 1. mai,
1. september, 1 november.

Adresse:
Mette Johannessen,
Birkebeinerveien 18,
2618 Lillehammer.

aarstidsbrevet@hotmail.com

Telefon: 61278246/98836108

Abonnement:
Årsabonnement koster kr. 200.-.
Abonnementet løper til
oppsigelse foreligger.

Medlemskap i Steinerbarne-
hageforbundet inkluderer et
abonnement.

Stillingsannonser
for medlemsbarnehagene er
gratis.
For andre annonser: kontakt
redaksjonen.

www.iaswece.org

En dag kom høsten flyvende og banket på,
Og spurte så pent om å få komme nå.
Sommeren hun svarte: «Ja det kan du vell!»
Så pakket hun sin koffert, og dro samme kveld.

Bjerka tok alle sine blader av.
Og holdt en liten tale til høy og til lav.
«Det sies at tiden leger alle sår,
så da møtes vi vel alle her til neste vår.

Nå trer høsten for alvor inn,
og alle må finne fram luen sin.
Hutte meg tu så kaldt det er,
Ja, nå kan man fort få kalde tær!

Eskild R. Myklebostad, pedagog i Eventyrbrua Steinerbarnehage

Steinerbarnehagene i Norge

Kjære kollegaer,

Det er ingen vanlig høst. Denne høsten ser ut til å ville gjemme seg bak tepper av regn og skybanker. Den står ikke prangende vakker og oppreist i vente på frost som ellers. Visst er det mer som en sørgedrakt i år?

Vi våknet plutselig og brått fra sommerdrømmen og det var forferdelig og avskyelig det vi fikk se.

Et demokrati er tuftet på medfølelse og empati med andre.

Når barn etterligner og får hengi seg til sin omverden utvikles og aktiveres medfølelse.

Det er medfølelsen vi har hegnet om etter 22. juli.

Å forstå seg selv er nøkkelen til å forstå andre.

Innlevelse i andre er avgjørende for de fleste sosiale sammenheng og ligger til grunn for det samfunnet vi vil være en del av.

Forfatteren Fabio Gedda påstår til og med (Klassekampen 05-09-11) at det ligger stor politisk kraft i nettopp medfølelse.

En hovedintensjon i steinerpedagogikken er å lære seg selv å kjenne. For førskolebarnet skjer ikke dette gjennom refleksjon, men ved en sakte, suksessiv og direkte erfaring av seg selv, i håndfaste og etterlignende møter med omverden.

Oppdraget vårt er å hegne om verdier som skaper likeverd.

Med ennå *mere* steinerpedagogikk skal vi gå til verks.

Velkommen inn i den pedagogiske samtalen i Årstidsbrevet.

God høst og takk for alle bidrag til dette nummer.

Vennlig hilsen,

Mette Johannessen.

Nytt fra styret

Kjære kollegaer!

Høsten er her igjen etter en rystende og dramatisk sommer. Norge er brakt ut av sin uskyld og vi må alle bære smerten av terrorhandlingene i våre hjerter. Noen er hardere rammet enn andre. Men det som blir enda tydeligere enn før er at vi må ta vare på hverandre og verden rundt oss. Jeg vil dele et vakkert dikt med dere før jeg går videre. Det er den svenske sangeren Mikael Wiehe som har skrevet og også satt melodi til og det heter:

Var inte rädd mitt barn

Var inte rädd mitt barn
Allt blir som det ska va
Trots skuggorna som ruvar
och farorna som lurar
så lovar jag att allting ska bli bra

Var inte rädd mitt barn
Vi hittar snart tillbaks
Det finns en väg i mörkret
i dimmorna och töcknet
Jag lovar dig att natten ska bli dag

Jag är den bro som orkar bära dig
Jag är den hamn där du är trygg
Jag är den eld där du kan värma dig
Jag är den famn som ger dig skydd
Var inte rädd mitt barn
vi kommer dit vi ska
På andra sidan natten
finns gryningen och skratten
Jag lovar dig att allting ska bli bra

Forbundets styre:

Grete Gulbrandsen (gretegul@gmail.com) er sekretær i 30 % stilling. Hennes engasjement varer til 2014. Grete arbeidet som førskolelærer fra 1973 i privat og offentlige virksomheter. Har vært 10 år i Steinerskolen som klasselærer, men ville tilbake til Steinerbarnehage. Hun er styrer på Linden Steinerbarnehage.

Björg Lobben Røed (lo-roed@online.no) er styreleder og arbeider opp mot steinerskoleforbundet, PBL og har 30 % stilling. Hun er innvalgt til 2015. Björg har arbeidet med steinerpedagogikk i over 25 år, både i barnehage og skole. Hun er styrer i Aurora Steinerbarnehage på Nesodden som hun startet 1990.

Mette Johannessen (aarstidsbrevet@hotmail.com) har 10 % stilling som IASWECE-representant og 20 % for å redigere og distribuere Årstidsbrevet. Hun er innvalgt i styret til 2017.

Hun har arbeidet med steinerbarnehagepedagogikk i mer enn 20 år, både i Sverige og Norge. For tiden arbeider hun med 6-årsgruppen på Steinerskolen i Lillehammer.

Gro Løkken (groeland@online.no) fra Drammen er innvalgt til 2016.

Hun har i en årrekke arbeidet med helsepedagogikk i Sverige. De siste 14 årene har hun arbeidet i steinerbarnehagen i Drammen og har bl.a. startet ny barnehage der.

Styret har hatt sitt første styremøte, langhelg 9. - 11. september på Brøtsø på hytten til undertegnede. Det er fint å møtes over en helg så avgjørelser kan modnes før de blir besluttet. Det er også bra å møtes over litt lengre tid enn en dag, i hvert fall en gang pr. år. Vi ønsker alltid å bli bedre for våre medlemmer, så dette er alltid et tema som opptar oss: får medlemmene det de forventer eller ønsker? En evaluering av året som gikk er derfor alltid på sin plass.

Vi leste også en tekst av Cato Schøitz, "Den talen jeg aldri holdt", der han går inn på Antroposofiens kjernepunkter og veien videre i dag. En tankevekkende artikkel som kanskje fører frem til flere spørsmål enn svar. Men vi må aldri slutte å stille spørsmål ved det vi gjør, for da kommer vi ikke videre.

Småbarnkurs har vi lovet dere i år og det vil komme i samarbeid med RSH. Datoer er ikke lagt enda, det avhenger av foredragsholdere, men vi vil forsøke to dager to ganger dette året, etter ønske fra dere.

Vi tok for oss nyheter innen rammefinansieringen og det er ulikt hvor langt kommunene har kommet i sitt arbeid med dette. På Nesodden har det vært relativt stor aktivitet. Det har vært et sterkt samarbeid mellom de private barnehagene og vi har hatt tett dialog med politikere, lokalavisen og PBL har også vært noe involvert. Dette har ført frem til ganske gode betingelser her ute. Det er et krevende, men morsomt arbeide som kan anbefales, det hjelper å bli tydelige, komme med faktaopplysninger til politikerne og satse på bredt samarbeid.

Ellers har Sigbjørn hjemmesiden som før, men deltar ikke så ofte på styremøtene på grunn av arbeidssituasjon. Dette løser vi med tett mail og telefonkommunikasjon.

Caroline Alfsen som var vår faste kontakt og bindeledd med RSH er dessverre langtidssykemeldt. Vi søker nå annen måte å opprettholde denne fine kontakten med RSH på. Vi er i dialog med dem om hvordan det skal gjøres. Mette Johannessen, som har ansvar for Årstidsbrevet og er representant i IASWECE, har brukket håndledd og knust albue i sommer og er sykemeldt. Men forbundsoppgavene hennes blir ivaretatt om enn i et saktere tempo.

Ønsker og spørsmål fra dere er alltid velkommen.

Vi er blitt ganske mange barnehager og barn etter hvert. Etter siste opptelling fra melde-skjemaene teller vi 1600 barn i Norske steinerbarnehager. Det er bra!

Et nytt rikt og godt barnehageår til dere alle.

Beste hilsen

Björg Lobben Røed

Styreleder.

Mari Rise Knutsen (mari.rise.knutsen@hotmail.com) fra Oslo er innvalgt til 2012.

Hun har arbeidet flere år i offentlig barnehage. Hun er steinerførskolelærer og har i flere år arbeidet som pedagogisk leder ved Eventyrbrua Steinerbarnehage.

Sigbjørn Hegland (sigheg@gmail.com) fra Stavanger er innvalgt til 2013.

er utdannet på deltidsutdanningen på RSH, ferdig 2007. Har arbeidet mange år i Bukkene Bruse, Stavanger, er nå styrer i Blå Steinerbarnehage, Stavanger.

Astrid Helga Sundt (astrid.sundt@gmail.com) fra Bergen er innvalgt som vara til 2013.

Hun tok master på RSH 2007. Har arbeidet mange år i Tryllefløyten og er nå styrer ved Eplekanten Steinerbarnehage, Bergen.

Hege Næsheim (hege@nexit.com), som arbeider ved Solrosen Steinerbarnehage i Oslo, er innvalgt som vara til 2012.

Caroline Alfsen Peterson (caroline@rshoyskolen.no), sitter i styret som representant fra førskolelærerutdanningen ved RSH.

Hjelp oss å kjempe, det onde dempe, St Michael!

Astrid Sund

Kort tid etter 22. juli ble alle barnehager og skoler oppfordret til å ha en beredskapsplan, med hensyn til å gi barna mulighet å bearbeide inntrykkene fra terrorhandlingene i Oslo og på Utøya.

Jeg tok oppfordringen og begynte å tenkte på hvordan vi skulle møte det her i vår barnehage på Hurum.

I disse dager har vi i Askeladden stein-erbarnehage en mail-korrespondanse med Nancy Mellon fra U.S.A.

Hennes bok "Berätta med barn" ble anmeldt i Årstidsbrevet julen 2010. Hun er som det står i anmeldelsen, «en for-grundsgestalt inom storytelling og begrepet healing stories». Jeg leste om henne på hennes hjemmeside (www.healingstory.com/nm.htm)

Der fant jeg noe hun har skrevet om 11. september i New York. Hun refererer til en mor som fortalte en "healing story" for å bringe tryggheten tilbake til sitt barn. Jeg ble inspirert til å arbeide med å finne noe som ville virke helende og forløsende på barna her.

Jeg er bestemor til en jente på snart 5 år, som jeg også bor i hus med. Hushold-

ningen består av flere unge tanter og onkler som naturlig nok fulgte med i media da tragedien rammet oss. Det var vanskelig å skjerme den yngste i familien og hun fikk med seg alt for mye.

Vi syntes det var riktig å ta henne med på «blomstermarkeringen» på rådhusplassen i Oslo. En «helende opplevelse» for oss alle.

En lørdag i starten av august hadde vår 5 åring og jeg en sen frokost sammen. Da kom spørsmålene:

"Hva gjør politiet med den onde mannen?"

Da startet jeg med å bruke bilder fra "St Michael og dragen". Legendene beskriver kampen mellom det gode og det onde. Det er en kamp som barna kjenner til fra flere av eventyrene våre, hvor det gode seirer til sist.

Dragen som ble lenket i håndjern, de tapre menneskene på campingplassen. De visste ikke at de var Michaels riddere før de modig gikk mot "Dragen". Dragen blåste ild mot dem da de prøvde å redde ungdommene.

"Vi vil redde flere. Vi legger oss ned i båten så ilden ikke kan nå oss."

Jeg brukte flere ord om omsorg. Forbinding av sår, varme tepper m.m.

Vi snakket også om de døde ungdommene.

Om hvordan de gikk over den strålende regnbuebroen og ble mottatt av skytsengelen til lys og godhet. Vi snakket om alle foreldrene som er triste. Men vi kom også inn på at barna sikkert får hjelp av skytsengelen sin til å si til sine sørgende familie og venner: "Jeg har det bra nå!"

Siden den lørdagens dialog har vår 5-åring ikke nevnt med et ord noe om den onde handlingen den 22. juli.

Hun fikk sin trygghet tilbake ved å vite at det gode seirer tilslutt.

Takk for fine bilder i vår pedagogikk som hjelper og inspirerer oss, når livet gir oss store utfordringer.

Vi har ikke hatt noen situasjon, hvor det har vært naturlig å gjøre noen grep i forhold til denne tragedien i barnehage-

hverdagen hos oss. Men vi kommer til å legge enda større kraft inn i Michaelsfeiringen dette året, både for å nære barna, men også for de voksnes skyld.

Nancy Mellon skal være foredragsholder på Steinerbarnehagestevnet på Hurum i mai 2012 .

Hun skriver i en mail til oss at et av hennes foredrag kan omhandle:

"How can we best support the children as they venture forward with us into the unprecedented challenges of the 21st century? How can we help them to build the strengths they need amidst their own specific daily challenges?"

Vi gleder oss veldig til å ønske henne og alle dere velkommen til Askeladden Steinerbarnehage i mai.

tidligere publisert på Mountain Hearth Blog

Vækst eller opvækst?

- Mere tid til børnene

af Helle Heckmann, pædagog og forfatter
og Maria Reumert Gjerding, mor til to børn og medlem af NOAH Modvækst

Helle Heckmann og medforfatter Maria Reumert Gjerding har skrevet et kapittel i "Vækst og opvækst", som kom ut på Hovedland Forlag i høst. Boken har fått mye oppmerksomhet i dansk media.

Med tillatelse av forfatterne gjengir Årstidsbrevet kapittelet i fire deler.

DEL 1

Manchet: I vækstsamfundet har barndommen ikke nogen funktion, hvorfor der ikke tages hensyn til børnenes behov! Så hård lyder konklusionen i denne artikel. Børnene er alt for lang tid i institution, kommer i skole i for ung en alder, er for passive i dagligdagen og bestikkes alt for ofte med legetøj, slik og chokolade af trætte forældre. Børn behøver tid og har brug for overskud til at udvikle sig gennem leg og bevægelse, og rum til at bidrage til fællesskabet. Arbejdslivet lægger beslag på forældrene i en sådan grad, at børnene ikke får det, de har mest brug for. Helle Heckmann og Maria Reumert Gjerding råber på mere tid til børnene.

I et samfund, hvor velstand og forbrug er de største og altoverskyggende mål, er der ikke brug for børn. Børn har ikke nogen funktion, og i sig selv har barndommen ingen umiddelbar værdi. Ud fra samfundets perspektiv er barndommen noget der skal overstås, helst så hurtigt som muligt.

Pull-out: I et samfund, hvor velstand og forbrug er de største og altoverskyggende mål, er der ikke brug for børn.

Ikke desto mindre er de fleste børn i dag både planlagte og meget ønskede. At have børn er for mange et statussymbol. At få børn er blevet et projekt. Alle forældre ønsker at give deres børn det allerbedste, heriblandt en god og tryk-

barndom. På trods af at de er ønsket, tilbringer næsten alle børn ældre end et år mere end halvdelen af deres vågne timer i institution. Denne lange institutionstid er samfundsmæssigt helt accepteret. Det er nødvendigt, at børnene er længe i institution, fordi begge forældre skal passe et arbejde, da to indtægter for de fleste familier er en nødvendighed.

Forældre med fuldtidsjob er splittede mellem to liv: På den ene side livet på arbejdspladsen, hvor man er midt i en karriere og hvor man indgår i en social sammenhæng. På den anden side livet i familien og som forælder, hvor barnet stiller nogle helt særlige krav om fællesskab, nærhed og ikke mindst masser af tid.

Pull-out: Masser af tid er det eneste moderne forældre i et vækstsamfund har svært ved at give deres børn.

Masser af tid er det eneste moderne forældre i et vækstsamfund har svært ved at give deres børn. Som konsekvens heraf har begrebet "kvalitetstid" sneget sig ind i relationen mellem barn og voksen. Dette begreb bygger på en opfattelse af, at det ikke er kvantitet af tid børn har brug for, men derimod tid af en særlig høj kvalitet, hvor barnet og den voksne er sammen på en intens måde.

Men for barnet giver kort og intens kvalitetstid ikke megen mening. Børn har brug for kvantitet af tid sammen med deres forældre. Det kræver tid at skabe rammerne for, at små børn kan vokse og udvikle sig til selvstændigt tænkende mennesker, med indfølelse og engagement i den verden de er en del af. Det kræver tid at opbygge en sund selvtilid og et solidt selv-

værd, ligesom det kræver en fornemmelse for sig selv og en bevidsthed om egne evner.

Vi er i dag vidne til en bekymrende udvikling blandt børn, som man har svært ved at finde en forklaring på: siden midten af 90'erne er antallet af børn med psykiske problemer steget med mere end 150 %. Vi ser stigende problemer med mobning, der bliver mere og mere rå og brutal. Samtidig er antallet af børn med såkaldte 'adfærdsvanskeligheder' steget markant. Helt konkret bliver flere og flere børn diagnosticeret med ADHD og kommer i medicinsk behandling for deres adfærdsforstyrrelse. Denne udvikling er tegn på, at vi i stigende grad har børn, der har vanskeligt ved at mærke sig selv og sine egne grænser, at fornemme hvor andres grænser går og at udvise empati.

Pull-out: Noget tyder på at børnene ikke trives i vækstsamfundets høje fart.

Noget tyder på at børnene ikke trives i vækstsamfundets høje fart. Denne artikel har til formål at kaste lys over børnenes og barndommens vilkår i vækstsamfundet. Vi vil derfor i det følgende betragte vækstsamfundet ud fra det lille barns behov.

Barnets udviklingstrin

Barndommen er noget helt særligt i et menneskes liv. Selve fundamentet for det voksne menneskes fysiske og psykiske velbefindende grundlægges i de første syv leveår. For at forstå barnets behov og hvordan dette behov kan imødegås, er man nødt til at forstå, hvordan børn udvikler sig og modnes, hvordan barnet lærer verden at kende, og hvordan grundlæggende menneskelige egenskaber udvikles.

Det nyfødte barns kontakt med verden er meget begrænset og går primært gennem munden. Øjnene åbnes langsomt og enhver bevægelse er instinktiv og ukontrolleret. Langsomt begynder muskelmassen at bygges op. Bevægelserne bliver mere og mere koordinerede, og barnet begynder at smage på verden. Herefter starter en meget intensiv optræning af barnets krop. Fra kun at kunne ligge på ryggen og kigge op i loftet, triller barnet fra side til side, indtil det kan komme rundt på maven og se verden fra en ny vinkel. På denne måde udvider verden sig langsomt for barnet i barnets eget tempo og i barnets egen udviklingstakt.

I det andet og tredje leveår bliver verden fortsat gradvis større, og den fysiske krop bliver

stærkere, og opøver nye færdigheder. Barnet er et meget alvorligt lille væsen, der med en intens koncentration iagttager verden omkring sig, og efterligner hvad det ser. Når man observerer de helt små børn, er det påfaldende, at de bruger størstedelen af deres tid på at iagttage deres omgivelser. Intet barn er født med en viden om, hvordan man gebærder sig i verden, barnet har derfor et indre behov for at lære. Barnet lærer ved at observere og efterligne. Det er derfor afgørende for barnet, at det har voksne omkring sig, der udfører meningsfulde, efterlignelsesværdige ting, der har noget med dagliglivet at gøre. Barnet iagttager hvad der sker, og efterligner handlingerne i legen. Barnet går fra den spontane efterligning til at udvikle en mere differentieret efterligning af handlingsmønstre. Det er i denne proces barnets sociale kompetencer grundlægges og langsomt udvikles. Udover voksne mennesker, er det også af stor vigtighed for barnet at det har både større og mindre børn omkring sig i denne fase, da børnene spejler sig i hinanden og inspirerer hinanden i udviklingen.

Barnet træner fortsat sin fysiske krop og sin fysiske formåen og øver nye evner og nye bevægelser. Det et- og toårige barn lærer at gå baglæns, at trille rundt og at lægge hovedet tilbage. Det er alt sammen fysiske udviklingstrin som man har gennemgået det første år, som man gentager det andet og tredje år - bare mere avanceret og i en mere tredimensionel retning. Det toårige barn begynder at kunne forstå verden på en mere nuanceret måde end det etårige barn, men samtidig lever det stadig meget i efterligningen.

I treårsalderen begynder det lille barn at finde sig selv på en ny måde. Det går op for barnet at det er afsondret fra verden og der er en tydelig adskillelse mellem 'mig' og alle andre. Denne store og voldsomme erkendelse medfører at grænserne til verden skal afprøves (denne fase kaldes også trodsalderen). Hvor det de første tre år primært var en fysisk udvikling og en iagttagelse af verden der optog barnet, så er det i treårsalderen de sociale kompetencer der udvikles. Barnet bliver deltager i verden. Legen med de andre børn begynder at få en betydning, og fællesskabet er af stor vigtighed. Barnet begynder at få indre billeder, som det gennem det sociale liv afspejler med andre børn og det begynder at lære at samarbejde med andre.

I dette og de efterfølgende år er det af største vigtighed for barnet, at det er inddraget i en social kontekst, hvor det oplever at det udfylder

en meningsfuld funktion. Barnets sociale fællesskab er familien. I familien skal den treårige tages i brug og have 'pligter' i fællesskabet, så barnet oplever at det bidrager til, at hverdagen hænger sammen. Pligterne kan være at sætte glas på bordet når der skal spises eller at tørre bordet af med en klud når der gøres rent. Det vigtigste er, at barnet oplever at der er brug for det, at det udfører en funktion, og at det er vigtigt for det fællesskab det tilhører. Det er afgørende for udviklingen af et sundt selvværd, at barnet føler sig påskønnet og vigtig for fællesskabet.

Pull-out: Det er afgørende for udviklingen af et sundt selvværd, at barnet føler sig påskønnet og vigtig for fællesskabet.

Bevidstheden om at der er en adskillelse mellem barnet og resten af verden bliver endnu mere udviklet hos fireårsbarnet. Her træder angsten ind i livet, og barnet erkender, at der er noget uden for 'mig', som er ukendt. Det er en fase hvor barnet lærer at overvinde angst. Femårs alderen er barndommens mest harmoniske alder. Barnet mestrer mange ting og

har endnu ikke fået en vanetænkning, der begrænser den naturlige nysgerrighed. Man lever i fantasien, man sprudler af energi, man kan alting.

Dette står i skærende kontrast til seksårsalderen, der er en periode hvor barnet går ind i en indelukket tilstand, og ikke føler det kan noget som helst. Kroppen udvikler sig kolossalt i denne fase. Arme og ben vokser, tænderne falder ud og nye store tænder vokser frem. I den proces er det som om, den psykiske udvikling går helt i stå, og livet forekommer svært. Denne periode kan fejlagtigt tolkes som om børnene keder sig, og har brug for nye udfordringer. Det børnene i virkeligheden har brug for, er en periode, hvor der absolut ikke sker noget som helst, og hvor de kan få lov til at gå igennem en indre forvandlingsproces. For når barnet har gennemgået denne proces, sker der en forvandling. Omkring de syv år får børnene et enormt overskud. De er skolemodne og klar til at indtage verden.

(Del 2 kommer i Årstidsbrev 2011-4.)

Forfatter-intro:

Helle Heckmann

Jeg har siden 1987 arbejdet som pædagog og leder i en integreret institution for børn i alderen 1-7 år. Ved siden af mit arbejde har jeg skrevet artikler og bøger om børns udvikling. Bøgerne er blevet oversat til flere sprog, hvorfor jeg også har holdt en række foredrag ved internationale konferencer, bl.a. UNESCO's børnekonference i Brasilien i 2008.

Maria Reumert Gjerding

Jeg har været med til at starte NOAH Modvækst og er desuden mor til to børn. Til daglig fungerer jeg som miljøpolitisk medarbejder for Enhedslistens folketingsgruppe. Jeg har en uddannelse i Miljøplanlægning og International Udvikling fra Roskilde Universitet og har tidligere arbejdet som miljørådgiver i en privat virksomhed.

Anbefalet videre læsning:

Christina Alfthan, Umulige børn styres med en diagnose, Avisen.dk; 3-9-2007.

Mona Samir Sørensen. Små børn skal tidligt i seng – hver eneste dag. Politiken; 10-4-2010.

David Elkin, Much Too Early, "Education Next, a Journal of Opinion and Research", Summer 2001 issue. Hoover Institution, Stanford University, Stanford, CA.

David Elkin, The Hurried Child. Perseus Publishing, 2001

David Elkin, Reinventing Childhood. Modern Learning Press INC, 1998

Helle Heckmann, Barndommens baghave: inspiration til at skabe en hverdag ud fra det lille barns behov. Solspejlet, 2007

Helle Heckmann, "Nøkken – en have for børn", (Ved Jean-Paul Bardou) Rudolf Steiner Børnehaven Nøkken. Pimpegyden, 2003

RINGELIHORN STEINERBARNEHAGE

Utlysning til pedagogisk lederstilling

Ringelihorn Steinerbarnehage har to afdelinger.

Vi søger nu en pedagogisk leder til vår storbarnsafdeling.

Ringelihorn Steinerbarnehage ligger i naturskønne omgivelser. Vi har høner og kaniner og en fin økologisk køkkenhage med blomster og bålplads.

Vi driver i henhold til impulser fra Rudolf Steiner og har en barnehage med engasjerte foreldre og flotte barnehagelokaler.

Vi ønsker en førskolelærer med steinerpedagogisk utdanning i en 80 - 100% stilling.

Lønn etter gjeldende tariff.

Tiltredelse: 1. januar 2012.

Send søknad med CV til:
Ringelihorn Steinerbarnehage,
Hågåveien 15,
2608 Lillehammer.

For spørsmål, kontakt:
styrer Joan Zeiher, tlf. 450 67 710.
Mail: ringelihorn@gmail.com
www.ringelihorn.barnehageside.no

SOLHAGEN RUDOLF STEINER BARNEHAGE

i Drammen søker 2 førskolelærere
fortrinnsvis steinerpedagoger
høsten 2011.

Stillingene er midlertidig ansettelse
med mulighet for forlengelse.
Snarlig tiltredelse.

Henvendelse pr. epost: solstrba@online.no
eller mobil: 91155730 / 95478580

Søknad kan sendes til:

Solhagen Rudolf Steiner barnehage
Mallinggt. 1
3044 Drammen

ASPEKTER VED BARNETS UTVIKLING.

Belyst gjennom syvårsperiodene.

Frode Barkved.

12. Bevegelsens betydning

Før vi går spesifikt inn på neste syvårsperiode skal vi se nærmere på et viktig motiv som gjelder både for det lille barnet og skolebarnet. I innledningen til Steinerskolens læreplan, skriver Arve Mathisen:

”Frem til syvårsalderen er barnet hovedsakelig beskjeftiget med sin legemlige-fysiologiske utvikling. Pedagogikken forholder seg til og understøtter det faktum at barnets legeme gjennomgår en omfattende forandring de første syv leveårene. Den legemlige utviklingen fortsetter til langt inn i 20-årsalderen, men utgjør i denne første livsfasen hovedtemaet for barnets utvikling. Steinerpedagogikken legger vekt på at læring og oppdragelse i disse barneårene skal knyttes til sansning, etterligning og bevegelse. Dette er aktiviteter som underbygger og stimulerer de dyptliggende forvandlinger som utspiller seg i nervesystemet, de indre organer og i muskler og skjelett. En læring som betoner begrepsmessig forståelse og erindring av abstrakt kunnskap vil forstyrre denne organisk rettede veksten, påpeker Rudolf Steiner i flere av sine pedagogiske foredrag. Det finnes i dag en omfangsrik forskning som belyser sammenhengen mellom sansning, bevegelse, og en sunn utvikling av hjernen og nervesystemet i barneårene.¹

Vi finner, interessant nok, dette synspunktet bekreftet mange steder, ikke minst innenfor det psykomotoriske feltet.²

Denne forskningen viser oss interessante sammenhenger mellom motorisk utvikling, selvoppfatning, sansning, sosial-emosjonelle forhold, kognitive forhold, og læring.

En undersøkelse utført på to irske skoler viste for eksempel signifikante forskjeller blant annet i elevenes selvtrygghet og selvbevissthet

i favør til gruppen med høyt motorisk funksjonsnivå. En annen undersøkelse gjort med barn i syvårsalderen viste at barn med motoriske problemer vurderte seg selv som mindre kompetente både fysisk og sosialt enn de barna som ikke hadde motoriske problemer.

Det samme ser vi når det gjelder forholdet mellom motorisk utvikling og sansning.

Når det gjelder den såkalte proprioceptive sansen, (muskel og leddsansen, i antroposofisk sanseterminologi antagelig egenbevegelsessansen) er det påpekt et tydeligere svakere funksjonsnivå hos barn med motoriske vansker. Det samme kan sies om den visuelle sansen. En undersøkelse på gutter mellom 9 og 13 år med motoriske utviklingsproblemer viste at de hadde en dårligere visuell hukommelse enn barn uten slike problemer.

Når det gjelder motorikkens forhold til sosial-emosjonelle forhold viste undersøkelsene at barn med motoriske vansker viste lavere verdier når det gjaldt evnen til å ta kontakt med andre. Og motsatt; en større utadvendthet og selvbevissthet hos motorisk flinke elever. Man så også tilsvarende forhold på følelsesplanet; elever med motoriske vansker var gjennomgående mer innadvendte og engstelige. På dette feltet viste det seg meget gunstig med motorisk trening for disse elevene. Eksempelvis kunne man etter 15 timers trening registrere en signifikant reduksjon av angstnivået og skoletretheten hos elever som hadde motoriske vansker.

Til slutt skal også nevnes at en undersøkelse fra Sverige viste en klar sammenheng mellom motorisk utviklingen og kognitive forhold og

læring. Man så blant annet at barn med motoriske vanskeligheter også hadde svak oppmerksomhet, lavt selvkonsept, lese-skrivevansker og generelle innlæringsproblemer.³

Mens vi er i Sverige kan det være verdt å ta med en fersk rapport fra svensk skole:

Mycket rörelse på skoltid gör att barnen klarar sig bättre i skolans teoretiska ämnen, visar en första vetenskaplig uppföljning av ett skolprojekt i Bunkeflo i södra Malmö.

- Framför allt påverkas skrivförmågan i svenska och rumsuppfattningen i matematik. Där finns det klara skillnader mellan dem som fått mera rörelse i skolan och dem som bara har haft två timmar idrott i veckan, säger forskaren och idrottsläraren Ingegerd Ericsson till Sveriges Radios Ekoredaktion.

På Ängslättsskolan i södra Malmö har barnen sedan 1999 idrott på schemat varje dag. Ingegerd Ericsson har under tre år följt barn i klass ett till tre. Hon har studerat motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer.

Ingegerd Ericsson drar slutsatsen att barn med sämst motorik har mest att vinna på daglig idrott. Det var de som gjorde störst framsteg. Studien tyder också på att pojkar i genomsnitt vunnit mer än flickor, både motoriskt och när det gäller prestationer i skolan.

Enligt en rapport förra året har svenska barn i klass ett till tre schemalagd idrott i genomsnitt 82 minuter per vecka. På Ängslättsskolan har barnen 225 minuter idrott i veckan.⁴

Dette er, som vi ser av den tidligere siterte læreplanen, intet nytt for Steinerskolens pedagogikk. Det er interessant at gamle pedagogiske grunnsannheter bekreftes på forskjellige hold, om det nå er fra Steiner eller andre pedagoger.

Følgende utdrag fra den tyske avisen Zeit illustrerer dette:

"Hjerneforskningen er like viktig for læringen som fysiologien er for idretten, skriver psykiateren og medisineren Manfred Spitzer i sin nylig utgitte bok *Lernen* (Spektrum Verlag). Denne boken sammenfatter resultatene for denne forskningsgrenen så langt.

Begrepet neurodidaktikk er allerede i omløp, og en og annen skolepolitiker som er foruroliget av internasjonale komparative skoleundersøkelser, som OECDs PISA-undersøkelse, tror kanskje til og med at denne disiplinen skal kunne fungere som et tryllemiddel mot problemene i skolen. Men tross all fascinasjon for neuroforskningen: Innsiktene fra forsøk på gnagere (henvisning til et forsøk der man undersøkte sammenhengen mellom læring og lyst hos rotter, min anmerkning) kan bare i begrenset grad overføres til skolehverdagen. «Ganske visst lar det seg ikke utlede noe skolesystem direkte av hjerneforskningen», medgir Manfred Spitzer. I tillegg skorter det ofte på mye mer i tyske klasserom enn bare kunnskap om neurobiologi.

Dessuten har hjerneforskningen, nøkternt betraktet, ofte ikke mye mer å by på enn bekreftelser av gamle, velkjente pedagogiske sannheter: At læring har med lyst å gjøre og at følelsesmessig fargede opplevelser er lettere å huske enn nøytrale, innså Jan Amos Comenius, forfatteren av *Didactica Magna*, allerede for mer enn 300 år siden. «Alt som er lystbetont ved læringen, støtter opp under hukommelsen», slik sammenfattet Comenius neurodidaktikkens senere resultater.

Og den tilsynelatende moderne innsikten at informasjon best behandles når den stimulerer sanseapparatet vårt på flest mulig måter, gjennom sang, med rim, som bilder, er sammenfallende med Heinrich Pestalozzis (1746-1827) læresetning om at forutsetningen for en god oppdragelse er at den skjer «med hode,

hjerter og h nder». (Min uthevelse) Selv det viktigste budskapet til forskningen på barns tidlige utvikling – at grunnlaget for senere læring legges i de første leveårene, og at bestemte «utviklingsluker» for læring på et eller annet tidspunkt lukker seg – er et kjent faktum i folkevisdommen. «Man kan ikke lære en gammel hund å sitte.»

Neurodidaktikerne gir da heller ikke uttrykk for at konklusjonene deres er helt nye. «Vi må gå tilbake til pedagogikkens klassikere, som Comenius, Pestalozzi og Montessori», sier Henning Scheich. Og matematikeren Gerhard Friedrich, Tysklands første doktor i faget neurodidaktikk, legger til: «Hva annet skulle da også en neurobiologisk fundert pedagogikk

kunne gi oss enn en bekreftelse av 'god' pedagogikk?» Det eneste neurobiologien kan bidra med, fortsetter han, er et fysisk-biologisk grunnlag for den.”⁵

1 Steinerskolens fagplan s. 8.

Her henviser Mathisen til boken "A celebration of neurons, and educators guide to the human brain" av Robert Sylwester.

2 Følgende forskningsresultater er hentet fra boken "En innføring i psykomotorisk teori og praksis". Av Thomas Moser og Bettina Dudas.)

3 Thomas Moser og Bettina Dudas "En innføring i psykomotorisk teori og praksis." Tønsberg – Husøy 1996, s. 50 – 55.

4 Aftenbladet 18 oktober 2002.

5 Morgenbladet 6. desember 2002. Artikkel oversatt fra "Zeit" av E. Lilleskjæret.

FINNES DET RETT OG GALT I DET SOSIALE LIVET?

Eli Jorunn Kleven

«Det er alltid to sider av en sak» er et gammelt ordtak.

  jobbe med mennesker, barn og voksne, handler mye om å se hva som skjer i de mellommenneskelige relasjonene. Man må se helheten og sammenhengen for å forstå hvorfor et miljø utvikler seg som det gjør. Er man en del av dette miljøet, går man ofte inn i sin rolle fullt og helt. Man mister ofte evnen til å forstå andre og deres intensjoner. I konflikter er dette et særpreg. Man er følelsesmessig engasjert, kanskje er ens egne verdier eller stolthet truet, og man gjør alt for å rettferdigg re de grusomheter man påfører»fienden». Vi kan alle kjenne oss igjen i dette. Spørsmålet er hvordan vi håndterer disse følelsene.

Vi som arbeider med barn har et stort ansvar for hvilket miljø vi skaper i barnehagen eller på skolen. Hvilken kultur vil vi ha? Det bestemmes i stor grad av de voksne. «  se barnet», er et prinsipp vi jobber etter. Det betyr at vi ser hvem barnet er, ikke hva det gjør. Barnet opplever seg verdsatt for den personen det er, uten at det trenger å oppfylle visse

«kriterier» for å bli godtatt. Denne måten å se barna på innebærer at de voksne virkelig må se og bli kjent med barnas personlighet. Barn-voksen relasjoner som bygges på denne måten, medfører at barna føler seg forstått. Disse barna opplever at deres intensjoner blir sett, de opplever at dersom man havner i en konflikt, blir man ikke stempelt som syndebukk. De voksne forstår hva som ligger bak, og kan sette inn riktig virkemiddel. Det betyr ikke at man skal unngå å ta ansvar for gale handlinger. Det handler om at barna lærer at verden er nyansert, man kan forstå andre, selv om man ikke er enig. Ingen tar feil, men for hvert enkelt individ er det ulikt hva som er rett. For at barna skal vise empati og forståelse for andre, må de selv få empati og forståelse. M ter man verden med kjærlighet f r man kjærlighet. Disse barna vil i voksen alder kunne oppleve konflikter som konstruktive, der begge parter kan være uenige, men likevel vise forståelse og ikke minst lytte til den andres argument. Det er slike barn vi trenger i fremtiden.

Eli Jorunn Kleven er pedagogisk leder i Haugtussa steinerbarnehage på  s.

Utenfor barnehageporten

Tidligere statsråd Victor Norman er en av dem som sitter i et utvalg som skal foreslå hvordan staten skal styre barnehagesektoren.

Hvor detaljerte krav skal barnehageloven stille, spør han i en avis-kronikk. Dette arbeidet blir veldig viktig for både kvaliteten i barnehagene og kostnadene ved å drive dem. Dette arbeidet bør vi følge nøye.

Tilliten til departementet begynner å bli tynnslitt. De har i høst sendt ut en veileder for beregning av antall pedagoger i forhold til antall barn i barnehagene. De endrer på rammebetingelsene og underkjenner den tolkning som har vært praktisert i alle år. De krever en hel ny pedagogstilling hvis det er ett barn mer enn normen på henholdsvis 9 og 18 for små- og storebarnsavdelinger.

PBL tar kraftig til motmæle og peker på at i en situasjon med mangel på pedagoger vil dette bare føre til økte utgifter og enda flere dispensasjoner for assistenter. I august gikk de sterkt ut og oppfordrer både barnehagene og kommunene til ikke å endre praksis. De sier at departementet må komme med en forskrifts-endring hvis de vil endre praksis

Hilsen *Margrete Wilg*
Styrer i Haugtussa Ås
haugtussa.steinerbarnehage@gmail.com

Hva er Steinerpedagogikk for oss ?

Vi har fått tilsendt den offentlige rammeplanen med nye formålsparagraf for barnehagene. Her er det mange gode ord. **Utfordringer er å omsette den i praksis. Hvordan dette gjøres i Steinerbarnehagene finner vi i den Pedagogiske planen fra 2008.**

Men hva er viktigst for oss hvis vi skal si det i stikkordsform. Vi i Haugtussa prøvde denne øvelsen på planleggingsdagen ved starten av barnehageåret. Resultatet viste en større samstemmighet er vi kanskje hadde forventet. Hvis det er noen andre som får lyst til å gjøre det samme, hadde det vært fint å få tilbakemelding på resultatet.

- helhet- fysisk, sjelelig og åndelig
- barnets utvikling er grunnlaget, observere hva barna gjør
- respekt og ærefrykt for barnets skjebne, undre seg
- se det enkelte barn og dets utvikling, lytter
- fantasi og oppfinnsomhet
- rolig og harmonisk
- forskjell på barne- og voksenverden, ta vare på barndommen, barns liv i dag
- voksne er forbilder, etterligning
- frilek, forske sjøl
- natur, økologi, estetikk
- dannelses, folkeskikk
- arbeide, gjøre noe fra grunnen, det meningsfulle
- det sosiale mellom barna, konfliktløsning
- rytme, gjentakelse
- sansepleie
- tanke, følelse, vilje
- kvalitet
- kulturaktiviteter, årstidsfester
- samhørighet mellom kolleger

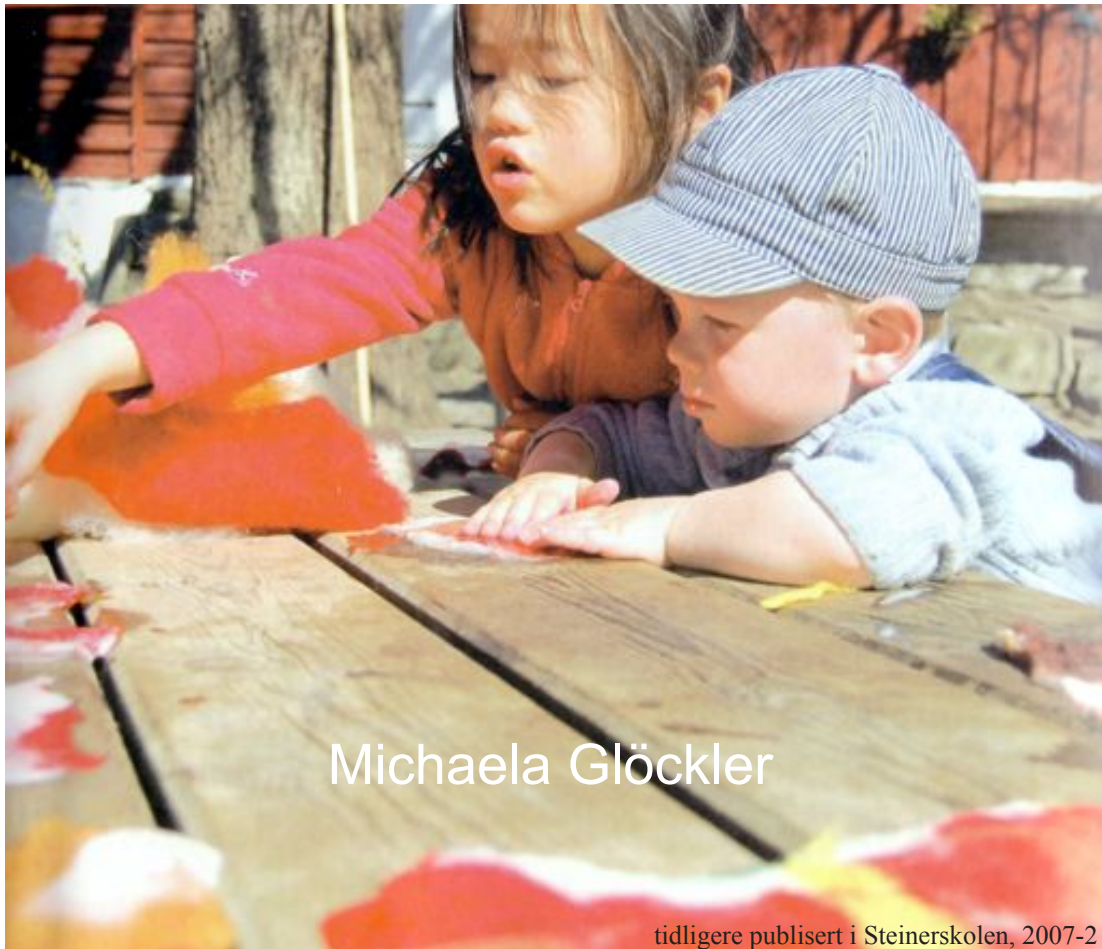
Budsjettkamp hver eneste høst

Det blir en viktig oppgave for barnehagene i høst å følge med i budsjettprosessen i egen kommune og aksjonere hvis det bærer galt av sted.

Det var en spesiell opplevelse å være på PBLs landskonferanse om barnehageøkonomien i vår. Lederen Olsen ba oss rekke opp hånden hvis vi hadde fått lavere økonomisk tilskudd enn før reformen, der kommunene overtar ansvaret for barnehagenes økonomi. De fleste rakk opp hånden. Minister Kristin Halvorsen stod på scenen, men benektet det hele. I følge departementets datainnhenting og eksperter, var det ikke tilfelle.

Det er utrolig at man ikke engang kan bli enige om fakta. Derfor har PBL satt i gang et stort prosjekt der de innhenter regnskapstall fra kommunene om hva utgiftene til barnehagene er. Som kjent skal de private barnehagene ha det samme som de kommunale. Det blir spennende hva denne undersøkelsen viser.

Det lille barnet

Michaela Glöckler

tidligere publisert i Steinerskolen, 2007-2

del 7

Denne nedtegnelsen og oversettelsen er basert på et video-opptak av foredragene, som ble holdt på engelsk.

Jeg var ikke selv til stede, så jeg har kun forholdt meg til video-opptaket.

Det er ikke alltid like lett å høre hva som sies på grunn av støy (hosting og lignende), men i det store og hele bør det meste være korrekt.

Jeg tilkjennegir umiddelbart at jeg ikke har inngående kjennskap til antroposofisk litteratur, så det er mulig jeg har brukt nye eller andre ord der det allerede finnes et etablert norsk vokabular. Mitt håp er at det likevel er forståelig ut fra sammenhengen. Det er også lagt inn noen fotnoter der jeg har funnet det naturlig.

Jeg har forsøkt å være så tro som mulig mot originalen, og har ikke gjort noen bevisst omarbeidelse av det som sies. Det er derfor en god del innskutte bisetninger, slik det vanligvis er i muntlig fremstilling. Oversetter Gudbrand Aasen.

Så var det et fint spørsmål om dagsrytmen, hva som kan være passende? Jeg har forstått at dere ikke har barn under ett år her i Norge slik vi har i Sentral-Europa? Da er alle disse hjemmebesøkene og søken etter kontinuitet ikke absolutt nødvendige. De gjelder for barn under ett år. Har du barn fra ett år og oppover er det fremdeles veldig fint, men ikke så absolutt nødvendig.

I det øyeblikk et barn er i stand til å stå på sine egne ben, har det en litt større beskyttelse gjennom sin ego-kapasitet. Det er ikke så fortapt som når det er horisontalt. Så lenge en person er horisontal, trenger den at omgivelsene har en kontinuitet av bevissthet og skikker, og hvis du skader dette, skader du barnet selv om du har grunner til det. Du må vite at til tross for alle dine gode grunner

til å ikke gjøre det, skader du barnet.

Men når vi har ettåringer og eldre, er det fint å tenke gjennom dagens struktur, og dess mindre barna er, dess mer trenger de virkelig hvile midt på dagen. En hvilestund. Jeg har hørt at her i Norge er den fineste tiden på dagen mellom elleve og to, og det er den tiden man ville anbefale en hvil, så jeg fikk vite at det er vanskelig å organisere dette her. Ikke desto mindre tenker jeg at hvis man har en så tidlig lunch her, allerede halv tolv, kan man etter lunchen ha en hvilestund, og etterpå enten la barna gå hjem eller ut igjen. Det kunne være en mulighet. Eller du lar dem gå ut igjen etter lunch, og tar dem inn til hvilestund før foreldrene kommer for å hente. Slik får de en stille avslappet stund der de enten kan gjøre ting stille, lese eller gjøre noe med hendene, mens de andre sover.

Hvis du ikke gjør dette får ikke barnet utviklet en god indre klokke. Når du ser på spedbarn, så vet vi at alle barn er født uten en indre klokke. Hele synkroniseringen med solen; at dag er dag, og natt er natt, lærer barna i de første månedene av livet.

Barnet er født med månerytmen på 25 timer. Man har gjort forskning på dette mange ganger, og selv voksne finner sin egen rytme hvis de blir stengt ute fra sollys. Rytmen er uavhengig av solen, og er på 25 timer. Det er månerytmen. Dette ligger dypere, og er arvelig.

Solrytmen må vi lære. Dette gir mening, særlig i våre moderne dager. Vi tilpasser oss lett forskjellige tidssoner. Det vi har lært kan læres på nytt. Desto mer du flyr i forskjellige tidssoner, desto lettere tilpasser du deg, fordi du blir flinkere til det.

Hvis dette hadde vært genetisk betinget, ville du ikke vært i stand til å tilpasse deg så godt. Det ville ha skadet deg, og du ville blitt syk.

Derfor må vi gi barnet en fysiologisk orientert dagsrytme, slik at den rytmiske organisering i vokseperioden blir så stabil som mulig. Du finner mye om dette også i min bok, og sikkert i andre pamfletter rundt omkring.

Den fysiologiske kurven på effektivitet er en sinuskurve. Du har en topp om formiddagen, og det svakeste punktet er mellom halv ett og halv tre. Det kommer litt an på om du er en morgenfugl, da er det litt tidligere, eller om du er et B-menneske, da er det litt senere. Men

rundt denne tiden er din effektivitet på det laveste hvis du står opp tidlig om morgenen og legger deg i ti-elleve tiden. Da er dette arketyper.

Derfor vil det være en god hjelp hvis vi kan ha en pause et sted mellom klokka halv ett og halv tre. Dette er gjennomsnittet, så du kan starte litt tidligere eller holde på litt lengre.

Det å få en god hvil rundt dette tidspunktet gir mye mer styrke og koordinasjon av de fysiologiske funksjonene den siste halvdel av dagen.

Senere i livet er vi jo ikke avhengig av dette lenger, men hvis du bare legger deg ned fem minutter i dette tidsrommet med bena høyt så blodet sirkulerer bedre, og tenker på noe hyggelig, så vil du starte med nye krefter. Du kan jobbe mye lengre utover kvelden, søvnen blir bedre, og hele energistrømmen blir bedre, fordi du hjelper ditt eget rytmiske system.

Disse tingene kan dere også diskutere mellom dere. Dere har mye erfaring på området.

Så kommer vi til den aldersspesifikke læringen, og spørsmålene: hvordan utvikle viljen, hvordan utvikle det emosjonelle - den såkalte sosiale kompetansen, og hvordan utvikle tankekapasiteten?

Når vi ser på vårt livsløp fra fødsel til død, utvikler vi mellom syv og ni års alder basisen i hjernen, spesielt for sanseorganene, for den voksne modenheten. Øynene er fullt utviklet ved åtteårsalderen. Ørene allerede i fireårsalderen. Så innen denne tidsrammen kommer den grunnleggende modenheten.

Når vi blir gamle, er det først ved seksti-syttiårsalderen at sansene og hjernekapasiteten blir merkbart svakere. For det meste kun sansene og ikke hjernekapasiteten på den måten at vi ikke mister evnene til å lære nye ting, vi mister bare en viss reaktiv kapasitet.

Så aldringsprosessen kan være en stor videre utvikling innen visdom, men en syttiåring kan ikke lenger like godt håndtere 3 telefon-samtaler samtidig som hun jobber på en pc. Denne evnen går nedover etter vi fyller seksti år. Dette er den aldersspesifikke ekskarnasjonsprosessen/ involusjonsprosessen.

Prosessen i barndommen er den aldersspesifikke inkarnasjonsprosessen / evolusjonsprosessen.

Mellom tolv og sekstenårsalderen får hjerterytmene, lungerytmene, og koordinasjonen mellom disse, sin voksne tilstand. Involusjonen kommer mellom femti og seksti der du,

hvis du er disponert, får ditt første hjerteattakk, rytmeforstyrrelser, angina pectoris og slike ting.

Så det er en del kroniske problemer forbundet med involusjonen.

Mellom fjorten og tjuetre blir du voksen. I Nord-Europa blir du senere voksen enn i Sør-Europa, det er konstitusjonelle forskjeller, men da er du voksen. Det betyr at skjellettet, metabolismen og de hormonelle reguleringer er det som trenger lengst tid på å modnes. Interessant nok er det her involusjonen eller aldringen kommer tidligst. Allerede mellom førti og femti, med overgangsalderen, kroniske revmatiske lidelser, diabetes type to og lignende. Det er typisk at de kroniske lidelsene knyttet til metabolismen og skjellettet kommer først.

Hvorfor gir jeg dette som et bakgrunnsbilde? Jo bedre du inkarneres, desto sunnere ekskarneres du. God utdannelse er forebyggende medisin for siste halvdel av livet.

Derfor er barnelegene de geriatrike legene fra dette synspunktet.

Så hva betyr dette for de første tre årene? De første tre årene er derfor så avgjørende fordi de i livslinjen har en indre symmetri i det biologiske midtpunkt av livet. Disse tre første årene setter tonen for hele livet. Hvorfor? I det første året handler alt om koordinasjon av bevegelser. Hele læringsdisposisjonen som er arvelig. Læringsdisposisjoner er å lære å bevege seg, men hvor godt du lærer, det er opp til omgivelsenes assistanse.

Hvilken bevegelseslæringsprosess er best? Den du gjør selv. Hvis du gir apparater til ni måneder gamle så de kan gå, eller du hopper over krabbestadiet, hvis du ikke hjelper barna til å utforske omgivelsene og bli aktive fra morgen til kveld, så gir du dem ikke den aldersspesifikke nærheten. Desto mindre du gjør med barna, manipulerer noe med deres kropp, massasje og ditt og datt som er en konstant kryssing av barnets integritetsgrenser. Dette handler ikke om vasking og vanlig omsorg, det er bra. Men å avbryte et barns lek for å ha massasje bør kun gjøres hvis det er en god medisinsk grunn til det. Hvis ikke er det en manipulasjon. Det er en projeksjon av voksne tanker på et barn som har helt andre

ønsker.

Så vi skader mye på denne måten, permanent overvelder barnet og forstyrrer dets intensjonalitet. Når vi snakker om utdanning av viljen er det bare en regel: Gjør det selv. All stimulering svekker viljen og gjør at barnet ikke handler utav egen vilje. Det er det skadelige fra alle medier osv. Men også alt som manipulerer barns aktivitet. Derfor er det beste å observere barnets spontane bevegelser, spontane aktivitet, spontane ønsker, og lager et diagram eller en status utav dette. Du kan godt bruke god tid. En, to eller tre uker. Da vet du hvordan du kan assistere. Hvilke omgivelser du kan gi, eller hvilken lek du kan leke med barnet slik at det kan komme opp med nye ferdigheter i å mestre sin balanse, berøring, koordinasjon, øye-fot koordinasjon. Da kan du finne på fingerleker, hånd-fot leker, sanger med dette, og også fingerdokker. Hvis du har fingerdokker er en ettåring veldig fascinert av å følge med, og det blir aktivt. Man kan gjøre bruk av veldig enkle ting.

Del 8 (siste del) kommer i Årstidsbrev 2011-4

EN MICHAELSFORTELLING

tidligere publisert på Mountain Hearth Blog

Det var engang en ridder som het ridder Georg. Han var modig, sterk og god. Han hadde en hvit hest som også var veldig sterk. Ridder Georg skodde hesten sin med de beste sko, det var til og med gullnagler i dem. Han hjalp alle mennesker som trengte hjelp.

Men en dag på høsten da ridder Georg var ute og red fant han noe merkelig. Han fant et stykke himmelsk jern, et stykke stjernestål var det. Dette tok han med seg på sin ferd. Så kom ridder Georg til et land hvor det var trist og kaldt. Han ble så forundret for solen hadde ikke kraft til å lyse og varme i dette landet. Etter en stund kom han til en by hvor han møtte en gammel mann som så bedrøvet ut. Ridder Georg red fram til ham og spurte: Hva er i veien her i dette landet, og hvorfor kan ikke solen lyse? Den gamle mannen så lenge på ridder Georg og så begynte han å fortelle: En stor drage har lagt seg foran solen og skygger for den. Dragen har sagt at den ikke flytter seg før den får prinsessen. Men prinsessen er snill og god mot alle, så vi vil ikke gi henne til den slemme dragen. Så nå er dragen illsint og vil stjele solen fra oss. Det finnes ingen her i landet som har mot til å kjempe mot dragen. Da han hadde fortalt dette, bad han ridder Georg bli med ham hjem og sove i hans hus over natten. Men denne natten hadde ridder Georg en underlig drøm. Han drømte at engelen St Michael kom til ham og

sa: Du skal kjempe mot dragen og befri landet og redde prinsessen. Ta med deg stjernestålet som du har funnet og gå til smeden som bor i denne byen. Han kommer til å smi et sverd til deg som du kan kjempe mot dragen med, for ingenting annet enn stjernestål duger mot dragen. Og jeg St. Michael skal hjelpe deg.

Da ridder Georg våknet neste morgen dro han rett til smeden som ble meget glad da ridder Georg fortalte om sin drøm. Smeden var dyktig og snart var sverdet ferdig. Nå fikk alle høre om den modige ridderen som var kommet til deres land for å kjempe mot dragen. Da sverdet var ferdig red ridder Georg ut til kamp. Prinsessen var den eneste modige i byen som fulgte ridder Georg for å se ham kjempe med dragen.

Det ble en hard kamp, men St. Michael hjalp ridder Georg og tilslutt klarte han å beseire dragen, og idet samme brøt solen frem fra himmelen og lyst og varmet, og menneskene kom ut av sine hus og jublet av glede. Dragen ble ført bort.

Ridder Georg og prinsessen ble ført inn i byen og det ble laget en stor fest, og denne festen fikk navnet Michaelsfesten. Det var St Michael som hadde hjulpet denne modige ridder Georg i kampen mot dragen. Siden denne dagen var alltid ridder Georg en ekte Michaelsridder.

Fra folkemunn.

Årstidsglimt fra Regnbuen Steinerbarnehage.

HØST

Inese Upena

Regnbuen Steinerbarnehage ligger vakkert til mellom lønn og asketrær og med utsikt mot Skaugumåsen og åsene ute ved Asker. I barnehagen er det for tiden 12 ansatte fordelt på 2 storebarns avdelinger med 32 barn i alder 3-6 år og en småbarns avdeling med 10 barn i alder 1-3 år. Det åpnes også en liten familiebarnehage ved behov.

Den første uken etter sommerferien er det ganske stille i barnehagen, men etter hvert fylles barnehagen opp med barn som har store og små gleder å fortelle fra ferien sin. De første ukene er viktig for gruppedannelsen, vi starter den vanlige dagsrytmen fra dag nr.1 og tar tiden til rådighet for at alle skal bli trygge på hverandre og omgivelsene. Aktiviteter som å gå på tur, venter vi med til barna er blitt trygge med barnehagen først. I ringen de første ukene synger vi om sjø, båter og seiling, siden det er en del av barna som har båt i familien. I ringen tar vi oss en tur i skogen for å plukke bær og sopp, vi møter Bamsefar og andre skogsdyr. En favoritt i ringen på denne tiden er:

*Lille frøken Blåbærblå
strålte glad fra topp til tå
så kom bamsen Brummelbim
og ville spise seg mett og fin.
"Å nei, så trist, nå blir jeg spist,"
sa lille frøken Blåbærblå.
Men da kom bien Summelsimm
og ga bamsen en i baken inn.
Og bamsen hoppet lange veier.
Og au, og au og au, det var da fæle greier.*

Dette verset gir mye glede for barna. Man kan også se hvor godt det appellerer til de barna som har noe melankolsk ved seg. Å, så bra det gjør når det går bra med lille frøken Blåbærblå til slutt.

Og langsomt men sikkert går vi over til

bondesangene. Og det er ikke hvilken som helst bonde vi synger om. Vi har "vår egen" bonde som heter Finn. Hvert år i august drar vi til bondegård i Hurum der vi skjærer korn og binder det i små bunter, vi plukker mais, tar opp poteter, plukker tomater, rir på små hester, hilser på høner, hester og andre dyr. Dette er høydepunktet i august, som innleder den fine høsttiden som avsluttes med høstfesten. Før vi drar til bondegården, synger vi om bonden Finn i ringen. Vil du vite hvordan bonden han kornet sitt sår... og etter at vi har skåret korn på bondegården, gjør vi det også i ringen. Vi binder korn, tresker korn, renser korn og siden maler det, mens vi synger sanger om vindmøllene:

*Suse bruse kjære vind her på mine vinger,
hurtig våre møller kan dreie de store vinger.
Klippediklapp, klippediklapp
dreie de store vinger...*

Når vi tresker kornet, tar vi frem et stort laken ute, alle barna setter seg rundt og får et lite kornbunt som de tresker mens vi synger om bonden som tresker sitt korn. Siden holder vi hele høsten på å rense kornet og male det til mel. Kornmøllene står frem hele tiden. Ingenting går tapt – de kornaksene som er tresket bruker vi til å lage korndukker av og alt det som ikke kan brukes til korndukker, blir laget i flotte kornballer som vi henger som pynt rundt omkring ute på trær og busker til stor glede for alle små fuglene! Den store høstkransen blir også laget, den henger vi over årstidsbordet, og har man nok korn, henger det også en på ytterdøra. Eventyr på denne tiden er gjerne om "Den lille røde høna" som gjør med kornet alt det vi har holdt på å gjøre i ringen hele høsten, fra såing av korn til spising av brød og om Kålroten som ble satt i jorda og vokste så stor at det

trengtes mange til å klare å trekke kålroten opp av jorda.

Etter at kornet er malt, baker bonden Finn brød, han spiser sitt brød, tar seg en hvil og tar seg en dans etterpå. Og etter hvert som det går nærmere høstfesten synger vi også om epler og pærer, og plommer som bonden har i hagen sin. Bondekona koker eple-syltetøy:

*Røre, røre rundt
for eplegrøt er sunt,
sunt for munn og mage,
kom så skal vi smake.*

Barna gjør det samme. Vi skreller epler, skjærer de, tilsetter sukker og kanel og setter på kok. Det blir det eplegrøt av. Vi plukker rips, mens vi sier:

*Runde, rare rulle rusk
rapset rips på lpsens busk.
Ipsen kom og skulle plukke rips
til rørte rips på krukke.
Ned i krukken rapset lpsen,
rulle som en rips blant ripsen.
Rund og rød som ripsen selv
ble han syltet samme kveld.*

Siden blir ripsen kokt og av det kan man få både ripssaft og rørte rips på krukke av. Når det nærmer seg høstfesten, huler vi eplene og henger de opp på snor, vi kjerner smør, noen krydder blir tørket og lange rognebærkjeder laget.

Hvordan selve høstfesten blir, er avhengig om det faller på en ukedag eller i helgen. Det har vært slik at alle foreldrene kommer til barnehagen og vi lager grønnsakssupper og baker solbrød og rundstykker sammen. Det er utrolig flott! Noen ganger er det barna og de ansatte i barnehagen som lager all

maten og foreldrene kommer til selve festen. Men uansett hvordan det blir, får de alltid sett grønnsakseventyr om prinsen *Purre fra Asker* som er på vei til å redde prinsesse *Mais fra den store squashdragen*. På veien dit hjelper han små rødvetmus og mange andre grønnsaksdyr. Man kan redde prinsessen kun hvis man gjetter en matrett – og det klarer prins *Purre*! Retten heter *Grønnsaksuppe*!! Det er favorittmaten!

Det er mye arbeid, lek og glede som rår i Regnbuen på denne tiden. Etter høstfesten pleier vi å leke med eikenøtter og kastanjer. Det lager vi flotte små dyr og små kastanjemennesker av. Naturen blir tatt i bruk på alle måter!

Ønsker dere alle en riktig fin høst! Og hvis noen av dere skulle føle at humøret synker, ta gjerne og syng den sangen bonden i vår ring pleier å syng, så letter det på humøret med en gang:

*Hvis du eier tusen plommer,
har du plommer hele året
har du hull i dine lommer
kan du klø deg selv på låret.
Jeg har verken tusen plommer
eller hull i mine lommer
Jeg har bare godt humør,
og kan klø meg hvis det klør.*

Kollegieseminar

- gjør det sjø! -

Vi i Eventyrbrua Steinerbarnehage, har gjort det til en tradisjon å arrangere vårt eget lille "barnehagestevne" eller kollegieseminar hver høst. Vår barnehage ligger sentralt i Oslo, og opplever nok en større gjennomstrømming av yngre medarbeidere enn de fleste andre steinerbarnehager. Mange ønsker erfaring med pedagogisk arbeid før de staker ut videre kurs. Yngre medarbeidere bringer masse liv og lyst, våkenhet og interesse inn i arbeidsfellesskapet. Det vil alltid være noen "nye" i vårt kollegium, og behovet for å komme i gang med studiearbeid tidlig på høsten er stort.

Ved å lage vårt eget seminar ønsker vi å legge til rette for faglig fordypning innen aktuelle emner, men også praktisk skole-ring. Og selvfølgelig får vi mye gratis når det kommer til det sosiale – "teambuild-

ing"!

Årets seminar ble lagt til Rødkleivhytta (BUL) i Nordmarka 1. -3. september. Akkurat passe langt fra byen, veldig rimelig og relativt primitivt. Her er det sengeplasser til alle, stort kjøkken, peis og utedo.

Pedagoggruppen hadde programansvar, mens det ble nedsatt en egen mandatgruppe som hadde ansvar for "forpleiningen". Vi handlet mesteparten av maten lokalt (hos Anatolia i Torggata), og slik ble det mulig å holde et svært lavt matbudsjett (ca 150,- per person/ to døgn).

I stedet for å ha vanlig kollegiemøte reiste vi direkte fra barnehagen torsdag ettermiddag. Tidligvaktene dro i fortropp og lagde middag, og gjorde det hyggelig til resten av kollegiet ankom.

På kvelden gav to kollegaer en kort innføring i antroposofien som grunnlag for steinerpedagogikken.

Fredag formiddag arbeidet vi med ulike tekster i grupper, og hadde følgende temaer: Barns rett til medvirkning, anerkjennende kommunikasjon, å møte ulike emosjoner hos barn. Deretter gav to kollegaer innlegg i henholdsvis barnevern (opplysningsplikt) og ADHD.

På fredag ettermiddag hadde vi gjort avtale med

Lars Wegge, sløydlerer ved Steinerskolen i Hurum. Sammen med han gikk vi ut i skogen, og felte trær! Vi kjente at temperaturen i kroppen steg, og at vi ble glade for å komme i gang med fysisk arbeid etter mye teori på formiddagen. Sammen fant vi emner til å lage en stige av.

Hva skulle vi så med denne stigen? Vi skulle arbeide sammen. Bruke naturen. Få erfaringer med fysisk arbeid, ulikt verktøy og forskjellige teknikker. Vi skulle lage noe sammen, der alle måtte bidra. Og resultatet: En fantastisk fin stige, som vi tok med oss hjem fra marka og har stor glede og nytte av. Nå kan vi klatre opp på skurtaket så lett som bare det, når vi må hente leker som har havnet der, eller skufle ned snøen til vinteren. Og barna – de får testet motet sitt, og prøver stadig å nå et høyere trinn.

Vi kan på det varmeste anbefale å lage sitt eget lille seminar. Ved bruk av lokale ressurser og enkle midler, fikk vi mye igjen for pengene og innsatsen. Grunnlaget for et godt barnehageår er lagt, og vi gleder oss til fortsettelsen!

*På vegne av kollegiet i Eventyrbrua
Steinerbarnehage (Oslo indre øst)
Mari Rise Knutsen*

Hvordan drive Steinerbarnehage i en gymsalgarderober for senere å flytte inn i containere?

Marit Kristiansen

Nå i ettertid husker vi at vi har tenkt mange ganger: Så heldige vi er som har et så vakkert hus å ha barnehage i. Et godt sted å være for små og store.

Huset Sunnaneng har ligget i skogen i 12 år, hadde akkurat begynt på det 13. Det er det nyeste huset i Steinerbarnehagen på Nøtterøy utenfor Tønsberg. Men den 27. august skjedde en brå forandring. Lørdag formiddag, heldigvis uten barn i huset, slo lynet ned og det tok fyr i øverste etasje. Brannmannskap kom raskt på stedet, men de hadde likevel vanskelig for å få slukket, da huset var så solid bygget og var vanskelig å komme inn i med vannslangene. Huset brant ikke ned, men det er totalskadd av vann- og røykskader og kan ikke brukes på mange måneder. I dagene som fulgte var vi alle opprørte og fulle av sorg. Hva gjør vi en slik situasjon? Vi har 34 barn og 8 ansatte som ikke har noe sted å være. Mandag måtte alle barna være hjemme, og dagen gikk med til planlegging. Det ble bestemt at vi skulle låne Steinerskolens gymsal og to garderober, en til hver av gruppene. Dette gjaldt om formiddagene fram til halv tolv. Etter den tid måtte vi være ute.

Formiddagene gikk sin gang - bære ut og bære inn, trangt om plassen, tålmodige barn, annerledes lek enn ellers, mye frustrasjoner i garderoben osv., men så gikk vi på tur. Første uka gikk vi daglig forbi den "brente" barnehagen og opp på fjellet bak huset. Det var en fin tur å bearbeide sorgen på. Barna så huset stod der, og spørsmålene kom etter tur ---, men hvor er husnissen nå da? Det hadde de selv svar

på---, han merket at lynet kom og klarte å redde seg ut i siste liten!

Men så kom værmelding om værskifte. Vi fikk opp et militærtelt på en grasslette i nærheten, så vi kunne ha tak over hodet. I tillegg satt vi opp en lavvo hver dag, så de to gruppene hadde hvert sitt "hjem" mens vi spiste. Så mye regn har det aldri falt på en måned på våre trakter, det kan vi skrive under på. Men barna klager ikke. De hjelper oss å holde motet oppe. De minste barna får gjøre i en tvillingvogn til og fra teltene, men ellers bærer de ryggsekkene med egen mat hele veien. Flinke er de. Nå har vi tilbragt fire uker på denne måten, i trange gymsalgarderober om formiddagen og senere på tur i all slags vær, for så å vende tilbake til gymsalen. Da er barn og voksne slitne og det oppstår lett konflikter. Utrolig nok barna vil ikke hjem, for da får de være i gymsalen og det er spennende.

Hele tiden i disse ukene siden brannen, har det vært jobbet med løsninger om et mer stabilt sted utover vinteren og våren. Vi har møtt mye positivitet fra flere hold, noen kunne flytte ut av huset sitt for en tid for så å låne det til oss osv. Dette har varmet oss. Men et har vært mange hensyn å ta, bl.a. at det ikke skal ligge for langt unna så det blir for vanskelig for foreldre å hente og bringe i forhold til andre søsken i barnehage og skole. for ikke å glemme HMS som puster oss i nakken som en krokodille.

Løsningen som har vist seg som den beste var å sette opp brakker i en tidligere barnepark. Der var det opplegg for vann og strøm. Det har vært en stri tårn, da

alt i vårt byråkrati er en møysommelig og tidkrevende prosess, men vi tar ikke et nei for et nei.

Brakkene kom opp, og vi syntes de så mer ut som jerncontainere. Vi kunne ikke komme inn, bare kikke gjennom vinduene. Ja, ja det blir vel bra når de er ferdige, tenkte vi. Innen 25. september skal alt stå klart. Barna har en ny hjemmedag og vi voksne en planleggingsdag. Så starter vi opp for tredje gang i høst.

For to dager siden kom vi inn og fikk se vårt nye tilholdssted, Brakkebu. En skikkelig svart opplevelse og nedtur. Skulle tro det var tekt for en gruppe, ikke to. Her må det tenkes helt nytt - hvordan utnytte plassen? Nye rytmer, nye rutiner, nye vakter, alt må prøves. Sambruk kalles det. Det blir en større utfordring enn vi hadde regnet med, og vi merker at vi allerede i september har tæret godt på de kreftene som skulle holde utover høsten og vinteren.

Men vi må ikke miste motet - vi må se lyset i tunnelen. Det er positive lysglimt på veien: Barna blir godt kjent på tvers av gruppene og mange gode relasjoner skapes. Det er mye fin lek med enkle midler. Barnas fantasi hjelper oss godt i hverdagen. Både store og små blir forhåpentligvis med takknemlige over små framskritt og

nyanskaffelser fordi vi ikke har det så godt som ellers. Vi lærer oss bedre å takle kaos i ulike situasjoner og vi må øve oss på forutsigbarhet. tanken på at mange Steinerbarnehager rundt i verden drives med enkle midler og hus, gjør oss ærbødige.

Vi er utrolig takknemlige for alle som tenker på oss i den omskiftelige og krevende hverdagen vår. Gode ideer dukker opp underveis. Vi tok høstfesten som gårdsbesøk på Holt gård i nabokommunen. Buss ble bestilt og alle dro avgårde og fikk en herlig opplevelse med dyra og god grønnsakssuppe hos Roar Lefsaker.

Hele tiden må vi ha klart for oss at på den andre siden av tunnelen ligger barnehagen vår som et slott og venter på oss, en gang utpå våren, eller nærmere sommeren. Hvem vet ? Den skal bare repareres først----

Mikkelsmess, Mikkelsmess,
kom stålsett våre hjerter med mot.
Se deg omkring,
våk dypt i deg selv.
Faller trær,
jeg står støtt i storm.

*Marit Kristiansen er pedagogisk leder i
Sunnaneng Vestenfor, Steinerbarnehagen på Nøtterøy.*

Frodes musikkhjørne

Her er alle velkommen

Copyright © Kulset/Thorjussen
Norsk tekst: Nora Kulset

Handwritten musical notation for the song "Her er alle velkommen". The notation is on three staves. The first staff is labeled "GITARRASS: E" and has notes corresponding to the lyrics "HER ER AL-LE VE-L-KOMMEN I DA HER I DAG, JAJA, HER I". The second staff has notes corresponding to the lyrics "DAG. HER ER AL-LE VEL-KOMMEN I DAG HER I DAG JAJA, HER I". The third staff has a single note labeled "DAG!".

Denne sangen heter egentlig "Ha po zamani" som betyr "Det var en gang" på Kiswahili. Slik er det noen ganger, du synger og synger på en sang med en tekst du vet er altfor avansert for norske forhold. Og så en dag kommer det plutselig ut en norsk tekst som passer med rytmen. Med litt gitarklimpring attåt ble det en herlig og groovy

velkommensang. Du kan selv spille bass til denne sangen, da blir det mer schwung over den. Det er enkelt å få til mens du synger, bare bruk løs E og A-streng i samme groove som du hører på CD'en (det er de to mørkeste strengene). For å få det til å passe helt må du også trykke ned andrebåndet på streng nr. 2. Da får du tonen H.

DIN GITAR

Mamaliye - sanger fra et år i Sør-Afrika

Dette er en smakebit fra Frode Thorjussens og Nora Kulsets bok. Se side 32

HØST-AKTIVITETER

Gro Løkken

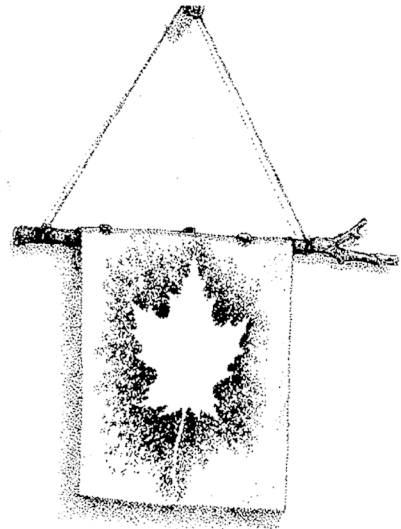
"BLADBANNERE" (3+)

Du trenger:

Små kvister (1-2 cm i diameter) ca 15-20 cm lengde
Arbeidsbordet er dekket med en voksdruk eller lignende
Gammel tannbørste
Syltetøylokk (til å ha farger i)
Rød, gul og brun tempera maling
Mange blader i ulike størrelser
Bomullsstoff, off white i str. 20 x 20 cm
Tråd

Fremgangsmåte:

1. Skriv barnets navn nederst i hjørnet av tøystykket
2. La 2-3 barn lage sitt "banner" av gangen
3. Vis barna hvordan man kan plassere et blad på stoffet og "børst" farge med tannbørsten ved først å tørke børsten forsiktig av på kanten av syltetøylokket
4. "Børst" maling rundt hele kanten av bladet – løft det opp slik at du ser konturene av bladet har festet seg
5. Fest banneret til kvisten eller pinnen med stiftmaskin eller tegnestifter.
6. Tre en liten ring på en tråd, ca 30-40 cm og fest trådene i hver ende av kvisten . heng opp
7. La banneret tørke som det er eller gjenta prosessen neste dag slik at det blir et dobbeltsidig banner

"KASTANJE-EDDERKOPP" For de store barna:

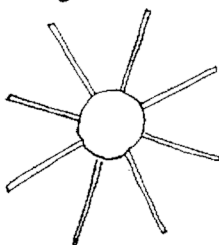
Om høsten dukker edderkoppnettene opp overalt. Man ser dem spesielt på duggvåte morgener: i gresset i busker og trær...

For å lage en "kastanje-edderkopper" trenger man:

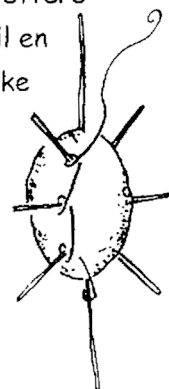
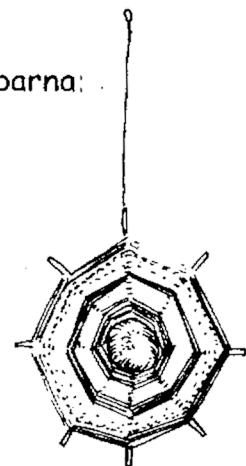
1 kastanje
8 cocktail-sticks
Restegarn i ulike farger
Stoppenål
Saks

Fremgangsmåte:

Lag 8 små hull i en sirkel rundt kastanjen og stikk cocktailpinner inn i disse. Kutt av de skarpe endene... Knyt en garnstump rundt den ene pinnen og flett rundt til neste pinne (se tegning) Fortsett rundt samtidig som du skyver garnet tettere sammen etter hvert som arbeidet vokser. Etter ca $\frac{1}{2}$ cm kan du skifte til en annen farge på garnet. Husk å samle skjotene på baksiden. "Vev" med ulike farger til edderkopp-nettet er fylt til ca 2 cm fra endene av pinnene.

Lag et feste ved å la ca 30cm være igjen av garnstumpen til oppheng!

Egne erfaringer, råd og enkle samtaler om de små barna
Seminar i Aurora steinerbarnehage, Nesodden

Jeg inviterer kollegaer som jobber med barn fra 1 – 3 år i steinerbarnehager til seminar i Aurora steinerbarnehage, Nesodden

Lørdag 22. oktober fra kl.09.15 – kl.15.15

(Nesoddbåten fra Aker brygge kl.08.30, Buss 622 til første stopp på Midtveien)

Jeg ønsker å bidra med egne erfaringer, råd og iakttagelser

Gode samtaler oss imellom og god tid til spørsmål.

Påmelding innen 10.oktober til Bjørg Lobben Røed

kun pr. mail lo-roeed@online.no

Pris: kr 500,- pr. deltager mat inkludert. Max 25 deltagere.

Med vennlig hilsen

Bjørg Lobben Røed

For aller første gang

Kira Solberg

Det første året i barnehagen oppleves så mye for aller første gang, og vi som arbeider her må stadig reflektere omkring hvilke erfaringer barna gjør seg. For eksempel første dagen det striegnet, andre uken etter oppstart. Det var nok ikke første gang barna opplevde regnvær, men det var for første gang de opplevde det i barnehagen, på den store, nye uteplassen. Vi voksne måtte lytte oss inn i barnas opplevelser, to av guttene var over alle hauger, og storkoste seg med sand og vann. En annen jente, stod og holdt seg godt fast i regnbuksen min like utenfor døren, og vegret seg for å gå videre. Å skape gode erfaringer med alt hva barnehagen har å by på, er vesentlig for at de små skal kunne kjenne trygghet.

Å skape trygghet for barna er vår aller viktigste oppgave, og på veien dit må vi skape trygghet for foreldrene også. Dette gjør vi blant annet ved å ta de med i planleggingen av barnets tilvenningstid, vi forteller om våre erfaringer, og i dialog finner vi ut best mulig forløp. Første dagen er mor og/eller far med hele tiden i barnehagen, de får vært med på lek, sang og måltid om formen holder, på denne måten får foreldrene innblikk i vår hverdag, og vi får sett barnet i samspill med sine aller nærmeste. I løpet av denne dagen snakker vi sammen om barnets sovevaner, spisevaner, hva barnet er opptatt av, om barnet er vant til å ta farvel og lignende. Neste dag inviteres også mor og/eller far til å følge med inn på avdelingen, når vi ser at barnet begynner å vise interesse for lekene, andre barn og voksne, kan det være et godt tidspunkt å ta farvel på. For oss er det viktig å spørre foreldrene om de kjenner seg komfortable med å ta farvel, og det er med blandede følelser de fleste svarer ja. Vi informerer dem om at vi vil holde telefonkontakt de første dagene, og at vårt fokus er å gi barna positive opplevelser, slik at de kan stole på at vi kontak-

ter dem dersom barnet ikke finner ro hos oss. Vi oppfordrer foreldrene til å snakke med oss dersom de synes denne prosessen kjennes tung.

Noen ganger går tilvenningen "fort", andre ganger trenger barna litt ekstra tid, dette er en prosess det ikke finnes noen fasit på, det er derfor det er viktig å hele tiden være i dialog med familien.

Etter omlag tre uker inviteres foreldrene til en oppstartsamtale, der de kan få innblikk i barnets hverdag, gi oss tilbakemeldinger, samt dele sine ønsker og forventninger med oss.

Jeg vil avslutte med et lite glimt fra hverdagen, dette er den andre uken i barnehagen for Frans, han har akkurat fylt 1 år og er en av 9 ettåringer som har tilvenning hos oss denne høsten:

Klokken er snart halv 9, en sommermorgen i midten av august, og jeg venter spent idet jeg hører ytterdøren gå opp. Det er Frans som kommer på armen til pappen sin. De setter seg ned i garderoben og tar av sko og setter på tøfler, før de kommer inn til meg. Frans ser på meg med våkne, lyseblå øyne "Hei Frans, så fint at du kom!" sier jeg, Frans ser på meg, før han snur seg mot pappen sin, og holder seg godt fast. "Nå må jeg gå på jobb, så nå må vi si hadet!" Sier pappaen, Frans snur seg mot meg som står med armene åpne, klar for å ta han imot. Han begynner å gråte litt, og holder seg fast. "Det går fint, jeg kommer tilbake senere." forsikrer pappaen idet han løfter Frans over til meg, vinker og går mot døren. Vi står og ser litt etter ham, Frans gråter litt og peker "Ja, nå gikk pappa på jobb, vi skal være her i barnehagen" svarer jeg, så vil han ned fra armene mine. Han krabber iherdig inn på avdelingen og finner frem en liten trehest som han putter i munnen.

Kira Solberg er pedagogisk leder i Eventyrbrua Steinerbarnehage, avdeling 1-3 år.

NYE BØKER

Frode Thorjussens og Nora Kulsets sangbok "Mamaliye" er nylig utgitt på Musikkmarkedet Forlag. Materialet er et utvalg av tradisjonelle og opprinnelige afrikanske sanger - flere av de i norsk språkdrakt - som er satt sammen etter en reise familien gjorde under ett år i Sør-Afrika i 2005. De korte visene egner seg for barnehagen og noen av de kjenner vi allerede fra Frodes morgensanger på barnehagestevnet i Drammen og Nesodden. Flere av visene er hyllester til barn, til været, eller en kommende fest og selv en som aldri har vært i denne delen av verden, opplever en slags gjenkjennelse.

Stor var overraskelsen når jeg fant små matoppskrifter inni mellom visene, som kan være hendige om noen for eksempel skulle ville lage en afrikansk fest. Tross alt er det FN-år for folk med afrikansk opprinnelse i år. Det kan feires! Barnehager er små kulturøyer, så la oss inspireres av Frodes og Noras tiltakslust og feire afrikansk kultur!

De fine svart-hvite fotografiene til Nora Kulset illustrerer musikkglede, barnelyst og vennskap.

Når man tror at bokopplevelsen tar slutt, finnes en cd festet til permen som byr på mer. God sang-glede.

Mette Johannessen.

Sangbok + CD kan bestilles på www.musikkmarkedet.no og koster kr 300 inkl porto.

Barn – du er vores ansvar

NY BOG AF HELLE HECKMANN

**HVAD ER ET GODT BØRNELIV?
HVORDAN SKABER VI RAMMERNE?
TØR VI TAGE ANSVARET?**

En ny bog som er et vigtigt bidrag til at bringe spørgsmålet om, hvad et godt børneliv er, ind i samfundsdebatten. Bogen beskriver en række konkrete eksempler på at det er muligt at skabe en hverdag med udgangspunkt i det gode børneliv

Hvad gør forældres stress og arbejdspress ved børnenes trivsel?

Er prisen for samfundets vækstkrav og normerne om stadig større hastighed og arbejdsmængde for høj for vores små børn?

Disse spørgsmål indleder en ny bog skrevet af børnehaveleder Helle Heckmann. Bogens sigte er at sætte fokus på hvad der skaber det gode liv for de små børn, de 1-3-årige.

Eksemplerne i bogen tager udgangspunkt i Rudolf Steiner-børnehaven Nøkkens daglige praksis og erfaringerne fra børnehavens snart 25-årige virke. Et virke der fungerer som rollemodel og inspirerer pædagoger og forældre verden over.

Uddrag fra bogen:

"Der er meget hastværk og mange uforudsigelige forandringer i vores barns liv i dag, og meget skyldes manglende overskud hos de voksne, der omgiver dem, kombineret med en manglende viden om og opmærksomhed på børnenes egentlige behov. Denne bog prøver at imødekomme dette problem, og giver et konkret bud på en alternativ måde at gribe barndommen an på: en opskrift, der ud over ro og rytme som noget helt centralt også indebærer ingrediensen tid i rigelige mængder."

Bogen udgives af forlaget Isis og kan købes i Solspejlet, Audonicons bogsalg og eller bestilles hos din egen boghandler. Derudover kan bogen købes ved henvendelse til forfatteren på mailadressen helleheckmann@yahoo.dk

Pris kr.173,- inkl. DVD

Ved køb af 10 bøger er prisen 150kr pr stk eksklusiv porto

Kalender

oktober

6-9 Seminarie- og øvningslærerstevne
for førskolelærerutdanningene
Dornach

www.iaswece.org

oktober

20 Informasjonsmøte bachelorgrad i
sosialpedagogikk
Berle

www.rshoyskolen.no

oktober

22 Seminar i Aurora steinerbarnehage
om barn fra 1 til 3 år
Nesodden

lo-roeed@online.no

april 2012

1-5 Internasjonalt stevne for førskolelærere
"The Descent of the Ego in the growing
Human Being"
Dornach

www.iaswece.org

For kurser i Danmark og Sverige:

www.antroposofisk-kalender.dk

www.steinerseminar.dk

www.steiner-seminariet.dk

www.marjattaseminarium.dk

www.steinerhogskolan.se

ÅRSTIDSBREVET

For steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

**Gi alle medarbeidere
et abonnement
på Årstidsbrevet**
(steinerpedagogikk i de første 7 år)

**4 utgaver i året for 200 kr.
studentabonnement: 150 kr.**

aarstidsbrevet@hotmail.com

ÅRSTIDSBREVET

For steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

ÅRSTIDSBREVET

For steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

ÅRSTIDSBREVET

For steinerbarnehagene i Norge
søren 2008

ÅRSTIDSBREVET

For steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

ÅRSTIDSBREVET

For steinerbarnehagene i Norge
sommer 2010

VERDENSTEVNET FOR LÆRERE OG FØRSKOLELÆRERE I DORNACH

**Verdensstevnet for førskolelærere:
1.-5. april 2012**

**Verdenslærerstevnet for lærere:
9.-14. april 2012**

Samme tema for begge stevner:
Arbeidstittel på norsk: **Jegets inkarnasjon i det oppvoksende mennesket.**

På tysk: **Die Einverleibung des Ichs in den werdenden Menschen.**

På engelsk: **The Descent of the Ego in the growing human being.**

I begynnelsen av første foredrag i "Allmenn menneskekunnskap", av Rudolf Steiner, kan vi lese: "Oppgaven for oppdragelsen innebærer åndelig sett å bringe sjeleånden i samklang med

kroppslegeme eller legemskroppen. De må komme i harmoni med hverandre, må avstemmes til hverandre -.

Denne utfordringen gir oss tema for konferansen 2012.

Fra fødsel og videre oppover i barne- og ungdomsår trenger vi å vite og forstå hvordan vi skal bistå det oppvoksende barnet.

Begrepet Jeg eller Selvet er slik at det hele tiden bør reflekteres over fra ulike synspunkter for å holde tanker/idealene levende og fleksible med hensyn til en steinerpedagogisk metodikk og didaktikk.

Ellen Fjeld Køttker

**Kontaktinformasjon for
steinerbarnehagene
og steinerskolene i Norge fins på
www.steinerskolen.no
www.steinerbarnehagene.no**

B ECONOMIQUE

Returadresse:
Årstidsbrevet,
Birkebeinervegen 18,
2618 Lillehammer.

